

AS OY RUOTULAN TORNIT

rakennetun ympäristön selvitys

"Nykyajan tunnuksena ei enää ole 'puistoja kaupunkiin', vaan 'kaupungit puistoihin', ts. rakennukset luonnon piiriin. Siten sulautuvat pihat ja tonttialueet yhdessä viereisten rakentamattomien alueiden kera suureksi yhtenäiseksi puistokaupungiksi, missä ihminen ja luonto jälleen voivat löytää toisensa, niin että elämän raittius ja ilo voi palata kaupunkiin, mistä suurkaupungistuminen jo oli ne melkein karkoittanut." Otto-I. Meurman 1947, s. 367.

AS OY RUOTULAN TORNIT - rakennetun ympäristön selvitys

Sisällysluettelo

Kohdetiedot	1
Johdanto	2
1. Ruotulan kaupunginosa	3
1.1 Rakennushistoria ja asemakaavakehitys	3-4
1.2 Kulttuurihistorialliset ominaispiirteet	5-6
Ortoilmakuvat 1946-2020	7-8
2. As Oy Ruotulan tornit	9
2.1 Suunnittelija ja toteuttaja	9
2.2 Rakentamistapa ja ominaispiirteet	10-14
3. Maisemakuva	15
3.1 Rakennettu ympäristö	15-17
3.2 Luonnonympäristö	18-19
4. Julkisivuremontti 2021	20-21
5. Yhteenveto	22
Lähteet	23

Kohdetiedot

Kohde	As Oy Ruotulan tornit, viiden seitsemänkerroksisen kerrostalon kokonaisuus piha-alueineen
Rakennusajankohta	1963-1964
Arkkitehti	Olli Vahtera & Aarne Heino, Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino
Rakennuttaja	Rakennusliike Mattinen & Niemelä
Käyttötarkoitus	Asuinrakennus
Kiinteistötunnus	837-004-4889-0001
Tontin koko	n. 21578 m ²
Omistus	Tontin omistaa Tampereen kaupunki. Vuokraoikeuden haltija on Asunto Oy Ruotulan Tornit.
Muutokset	Muutos- ja korjaustyöt 2008, Julkisivuremontti 2021
Voimassa oleva kaava	Kaava 1650 (vuodelta 1961), Kaavamuutos vireillä (OAS 27.5. - 17.6.2021)
Suojelutilanne	Ei suojeltu

Johdanto

Selvityksen tarkoitus on kartoittaa suunnittelualueen rakennusten maisemallinen asema ja arvioida alueen täydennysrakentamisen edellytyksiä sekä selvittää tornitalojen rakentamistapaa ja rakennustaiteellisia arvoja asemakaavan muutostyön vaikutusten arvioinnin tueksi. Työssä hyödynnetään alueelta aiemmin tehtyjä selvityksiä. Talojen julkisivukorjaus on käynnissä selvitystyön aikana. Korttelissa 4884 tontilla 2 vuonna 1965 rakennettu liikerakennus on purettu vuoden 2018 tehdyn asemakaavamuutoksen myötä ja sen tilalle on noussut uusi asuinrakennus.

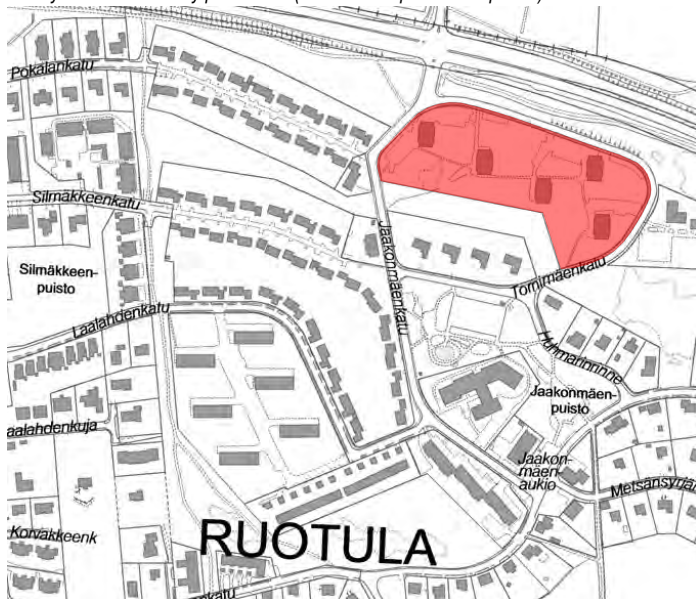
Kohde sijaitsee Ruotulan kaupunginosassa Tampereen Koillisella suuralueella, noin neljän ja puolen kilometrin päässä kaupungin keskustasta. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 2 ha. Suunnittelualue rajautuu pohjoisessa ja idässä aluetta kiertävään Tornimäenkatuun, lännessä Jaakonmäenkatuun ja etelässä puistoalueeseen. Kohde koostuu viiden seitsemänkerroksisen kerrostalon kokonaisuudesta piha-alueineen.

Ruotulan tornit kuuluvat Pirkanmaan maakuntakaavassa määriteltyyn maakunnallisesti arvokkaaseen rakennetun kulttuuriympäristön alueeseen sekä Tampereen kantakaupungin yleiskaavassa 2040 arvotettuun maisemallisesti ja kaupunkikuvallisesti huomioitavaan rakennetun kulttuuriympäristön kohteeseen M16. Ruotulan tornien alueesta todetaan Tampereen ehyt -hankkeen selvityksessä ”Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen” mm. seuraavaa:

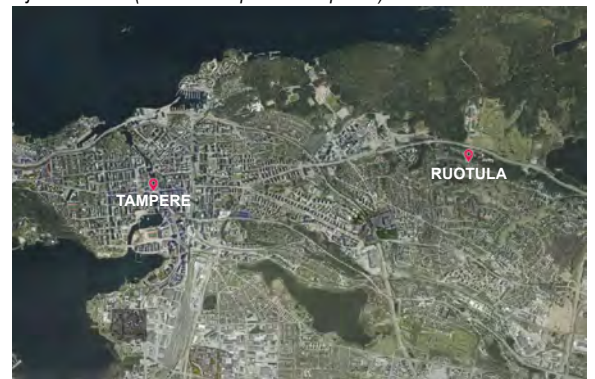
”Ruotula edustaa 1950-luvulla kehittynyttä puutarhakaupunkiajattelua, jossa omakotitalot, rivitalot, lamelli- ja pistetalot on sijoitettu väljästi luonnonmuotoja mukailevaan kortteliverkoston. Alueen keskellä on suurehko puisto ja rakennusten lomaan on jätetty selkeät vihervyöhykkeet. Lisäksi alueen keskellä on pieni liikekeskus ja lämpökeskus.”

Pirkanmaan maakuntamuseo ehdotti asemakaavamuutoksen aloituskokouksessa selvitystyön tekemistä asemakaavamuutostyön yhteydessä. Työn tilaajana toimi Jatke Pirkanmaa Oy. Selvitystyön on tehnyt rakennusarkkitehti Jessica Sivula, työtä on ohjannut arkkitehti Jare Virtanen ja sen on tarkastanut arkkitehti Jussi Toivola.

Selvityksen alue merkitty punaisella. (Oskari-karttapalvelu.tampere.fi)

Sijainti kartalla. (Oskari-karttapalvelu.tampere.fi)

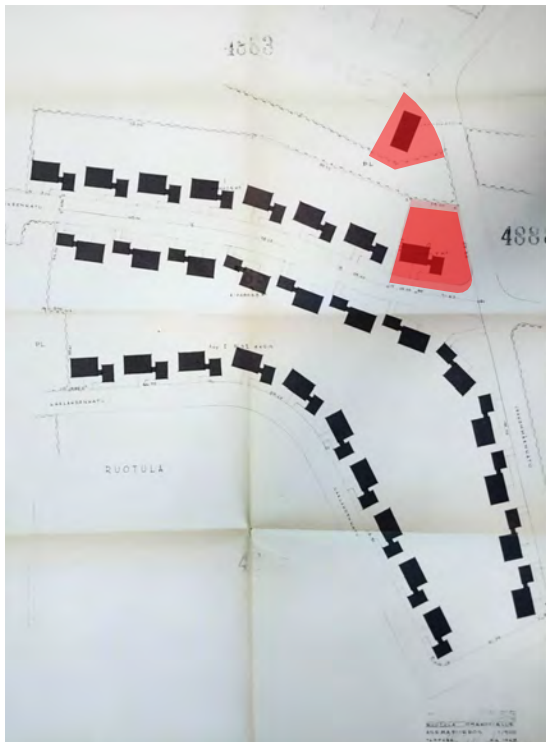
1. Ruotulan kaupunginosa

1.1 Rakennushistoria ja asemakaavakehitys

Ruotula on Tampereen itäinen kaupunginosa, joka sijoittuu Kissanmaan jälleenrakennuskauden alueen jatkoksi.¹ Ruotula rajautuu pohjoisessa Teiskontiehen ja Kauppi-Niihama akselin vihervyöhykkeeseen, idässä Takahuhtiin, etelässä Huikkaaseen ja lännessä Kissanmaan asuinalueeseen. Ruotulan asuinalue on pieni verrattaessa Tampereen muihin lähiöalueisiin, alueella asuu noin 1500 asukasta.

Aiemmin Ruotula oli kuulunut Messukylään, mutta vuoden 1947 alueliitoksen yhteydessä alue tuli osaksi Tamperetta. Alueen ensimmäisen asemakaavan tavoitteena oli tuoda asutustiloja rintamamiehille 1950-luvulla. Asemakaava perustui pientaloasutukseen. Tehokkaamman rakentamisen tarpeen takia asemakaavaa ei ehditty toteuttamaan. Aaro Alapeuso laati uuden asemakaavan vuonna 1961. Alapeuson asemakaava perustui asunto-osakeyhtiömuotoisiin omakotikortteleihin, yksittäisiin omakotirakennuksiin, rivitaloryhmään sekä piste- ja lamellitalojen ryhmiin. Ruotulan asemakaava oli Tampereen ensimmäinen ”lähiökaava”.¹

Vuoden 1961 asemakaavassa kortteli 4883 on suunniteltu kokonaan pientalokortteliksi. Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heinon laatimassa vuoden 1963 asemapiirroksessa korttelin itäpäädyssä on varattu tontti lämpökeskukselle. Kortteli 4884 on suunniteltu kokonaan pientalokortteliksi vuoden 1961 ja 1963 asemakaavoissa. Vuoden päästä korttelista on lohkottu tontti itäpäädyssä Jaakonmäentienkadulle päin liikerakennukselle, joka rakentui vuonna 1964.

1. Ote asemapiirroksesta vuodelta 1963. Kortteli 4883 näkyy osittain ja kortteli 4884 kokonaisuudessaan. Lämpökeskus ja tuleva liikerakennuksen tontti merkitty punaisella. (Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino)

2. Asemakaava vuodelta 1961. Aaro Alapeuso

3. Ajantasa-asekaava (Oskari-karttapalvelu.tampere.fi)

4. Rakennusten rakennusvuodet (Ruotula korttelikortit.pdf)

Ruotulan asemakaavamuutokset ovat olleet vähäisiä, minkä vuoksi alue on säilynyt hyvin alkuperäisen asemakaavan mukaisena vuoteen 2018 asti. Tehdyt asemakaavamuutokset ovat liittyneet tonttitehokkuuteen sekä alueen nimitykseen pientaloalueesta lähiöksi. Korttelin 4884 tontille 2 Jaakonmäenkadulla on tehty kaavamuutos vuonna 2018, jossa kaupan tontille kaavoitettiin asuinrakennus.

Pääosa rakennuskannasta on syntynyt vuosina 1963-1966.¹ Aluerakenteen rungon muodostava Jaakonmäenkatu on edelleen alueen kokoojkatu, jonka eteläpäästä kuljettiin Ruotulaan ennen Teiskontien rakentumista, nyt pääasiallinen kulku Ruotulaan on siirtynyt Jaakonmäenkadun pohjoispäähän.²

Kuva 5. Teiskontie rakentuu vuonna 1965. (Siiri-kuvatietopalvelu)

Kuva 6. Rakennemalli Ruotulasta (lähde: Aarre Mattisen valokuvakokoelma / Rakennusliike Mattinen & Niemelä Oy)

1.2 Kulttuurihistorialliset ominaispiirteet

Ruotulan tornien esikuvina voidaan pitää Helsingissä sijaitsevaa Pihlajamäen asuntoaluetta, joka rakentui vuosina 1960-1964 sekä Tapiolan aluetta, joka rakentui pääosin 1950-1960-lukujen aikana. Molemmat alueet olivat Suomessa ensimmäisiä aluerakentamiskohteita, joissa teollisia rakentamismenetelmiä ja elementtijärjestelmiä sovellettiin suuressa mittakaavassa.

Ruotula on Tampereen ensimmäinen aluerakennuskohde, joka suunniteltiin ja toteutettiin yhtenäisenä alueena. Rakennusliike Mattinen & Niemelän vastatessa koko alueen toteutuksesta, muodostui Ruotulasta yhtenäinen kokonaisuus, joka on säilynyt tähän päivään asti. Saman rakennusliikkeen ja suunnittelijoiden, arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino (Aarne Heino), käyttäminen alueen toteuttamiseen on johtanut alueen yhtenäiseen arkkitehtuuriin ja kokonaisilmeeseen.¹ Rakennusten tyyleissä on huomattavissa 1960-luvun rationaalisen funktionalismin piirteitä.²

Tampereen kaupungin laatimassa ”Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen” selvityksessä todetaan Ruotulan edustavan 1950-luvulla kehittyntä puutarhakaupunkiajattelua, jossa omakotitalot, rivitalot, lamelli- ja pistetalot on sijoitettu väljästi luonnonmuotoja mukailevaan kortteliverkostoon.¹

Alueella on vaikutteita metsäkaupungista; rakennusten väljä sijoittelu ja monet luonnonpuustokaistaleet tekevät Ruotulasta vehreän ja luonnonläheisen kokonaisuuden. Ruotulan keskellä on isohko Jaakonmäenpuisto ja kortteleita jakavat selkeät vihervyöhykkeet.

Ruotula on Tampereen ensimmäinen aluerakennuskohde, jossa toteutettiin betonitekniikkaa laajasti kerrostaloista pientaloihin asti. Ensimmäiset täyselementtirakenteiset omakotitalot rakentuivat Ruotulaan vuosina 1962-1963.¹ Rakentaminen alkoi Ruotulan idän puoleisille tonteille, Tornimäenkadulle ja Huhmarinrinteeseen, puolitoistakerroksisista elementtiomakotitaloista tiiliverhouksella. Taloissa autotalli kytkeytyy suoraan ulkoseinään talon etupuolella.

Vuonna 1964 rakennettiin Ruotulan länsipuolen tonteille 46 omakotitaloa. Ensin rakennettiin kerralla 30 omakotitalon ryhmä ja myöhemmin 16 taloa lisää. Nämä elementtiomakotitalot (As Oy Ruotulan Kodit) Jaakonmäenkatu 2 ja 8, Pokalankadun ja Silmäkkeenkadun päähän muodostavat Ruotulanrivin. Talot ovat kuutioimaisia ja yksikerroksisia. Sokkeli on matala, kuten myös talon kerroskorkeus. Talojen päätyihin kytkeytyy kattolipalla erillinen taloustila sekä autotalli.⁴

Kuva 7. Täyselementtirakenteisia pientaloja tiiliverhouksella rakentuu Ruotulan etelän puoleisille tonteille Tornimäenkadulle vuonna 1963. (Siirikuvatietopalvelu)

Kuva 8. Täyselementtirakenteinen pientalo rakentumassa. (lähde: Aarre Mattisen valokuvakokoelma / Rakennusliike Mattinen & Niemelä Oy)

Kuva 9. Ruotulan elementtiomakotitalo. (S. Kaarsalo, 1997. TKA)

Elementtipientaloja pidetään omalaatuisena ilmiönä aluerakentamisessa, vastaavia erillispientaloja ei Tampereen lähiöissä ole.¹ Ruotula on rakennusten mittakaavan ja rakennusten määrän osalta pieni alue ja poikkeaa siten myöhemmästä lähiörakentamisesta.

Kuva 10. Vieraita tutustumassa Ruotulan uuteen asuinalueeseen. Taustalla näkyvät valmiit elementtimakotitalot vuonna 1964-1965. (Siirikuvatietopalvelu)

Kuva 11. Ilmakuva Ruotulasta pohjoisesta. (lähde: Tampereen teknillinen yliopisto / Olli Jokinen)

Ortoilmakuvat 1946-2020

Tampereen kaupunki (paikkatietopalvelu Oskari)

Ortoilmakuvat 1946-2020

Tampereen kaupunki (paikkatietopalvelu Oskari)

2. As Oy Ruotulan tornit

2.1 Suunnittelija ja toteuttaja

Helsingin Puotilaan Klaavuntie 5-7:ään rakentui Suomen ensimmäiset täyselementtikerrostalot vuosina 1960-1961. Tämän kuuden kerrostalon alueen suunnitteli Ilkka Martas ja rakensi Arcus Oy.³

As Oy Ruotulan tornit rakennettiin vuosina 1963-1964. Rakennussuunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino. Tornit edustavat elementtirakentamisen varhaista vaihetta ja tässä vaiheessa rakentamisessa käytettiin yksityiskohtia vielä jonkin verran. Lisäksi rakentamiseen käytettiin nosturiteknikkaa.

Rakennusliike Mattisesta & Niemelästä tuli Tampereella edelläkävijöitä elementtitekniikassa ja he toteuttivat usean alueen Tampereella yhteistyössä arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino kanssa. Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino on suunnitellut Peltolammin aluerakenteen sekä Lentävänniemen ja Multisillan länsipuolien aluerakenteet. Ruotulan aluerakenteen ja rakennusten lisäksi Aarno Heino on suunnitellut muun muassa Peltolammin Säästäjänkadun varren kerrostalot As Oy Vaahterankonnon, Multisillan länsipuolen kerrostalot, Lentävänniemen länsipuolen kerrostalot, Tesomajärven kortteliin 3812 sekä Ristimäen Asunto-osuuskunta Ristikukkulan, joka on aikansa vaikuttavimpia lamellitalokokonaisuuksia.¹

Aarne Heinin käsialasta todetaan Tampereen kaupungin laatimassa selvityksessä "Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen":

"Heinin suunnitteleuille lamellitaloille on tunnusomaista loiva harjakatto, sisäänvedetyt ja suurehkoilla ikkunoilla varustetut porrashuoneet, alakerran autotallikerros, julkisivujen varsin elävä vyöhykejako sekä huoneistoparvekkeiden reiälliset betonikaiteet. Talojen seinälinjoissa on parvekkeiden kohdalla käytetty sisäänvetoja, joista myöhemmässä elementtirakentamisessa luovuttiin."

Edellä mainittujen piirteiden lisäksi elementtisuunnittelun varhaisessa vaiheessa Heinin suunnittelemissa kohteissa on käytetty pitkissä julkisivuissa ikkunavälien nauha-aiheessa pystyuritusta, joissa on tehosteväri sekä päätyjulkisivuissa pystyjakoisia elementtikeruoria. Parvekkeet ovat sisäänvedettyjä sekä ranskalaisissa- ja tuuletusparvekkeissa on usein kaiteita tai siroja pinnakaiteita. Asuntoparvekkeet ovat yleensä umpikaiteisia. Peltolammin aluekokonaisuuden lähes jokaisen kerrostalon ulko-ovessa on käytetty samaa puista tyyppivedintä. Lisäksi useissa kohteissa autotallikerroksien ulko-ovet ovat puiset ja maalattu sinisen sävyiseksi.

Kuva 12. As Oy Vaahterankonnon talo Säästäjänkadulla Peltolammilla. (Google Maps) Kokonaisuuden talot rakennettu vuosina 1967-1969.

Kuva 13. Asunto-osuuskunta Ristikukkulan talo Kohmankaarekadulla Ristimäellä. (Google Maps) Kokonaisuuden talot rakennettu vuosina 1964-1967.

Kuva 14. Vähäniemenkadun talo Lentävänniemessä. (Google Maps) Rakennettu vuonna 1967.

Kuva 15. Laalahdenkadun talo Ruotulassa. (Google Maps) Kokonaisuuden talot rakennettu vuosina 1965-1966.

Kuva 16. As Oy Vaahterankonnon tyyppivedin. (TKL)

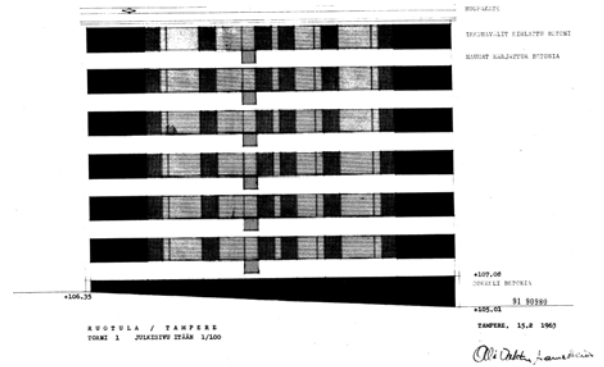
2. As Oy Ruotulan tornit

2.2 Rakentamistapa ja ominaispiirteet

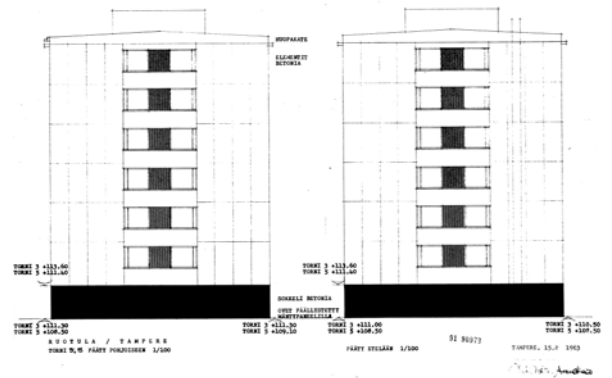
Ruotulan tornit ovat pistetaloja, joissa on loiva harjakatto. Kattomateriaalina on huopakatto ja räystäsrakenteena umpiräystä. Ruotulan tornit ovat mahdollisesti aikakautensa viimeisiä harjakattoisia puolielementtikerrostaloja.

Taloissa on sisäänvedetyt parvekkeet korostaen rakennuksen kappalemaisuuutta sekä umpinainen maanpäällinen kellarikerros varastoille ja aputiloille, autotallille sekä moottoripyörävarastolle.¹ Kantavat ulkoseinät on tehty betoni sandwich- elementeistä ja välipohjat ovat mahdollisesti tehty paikallavalettuina.⁶

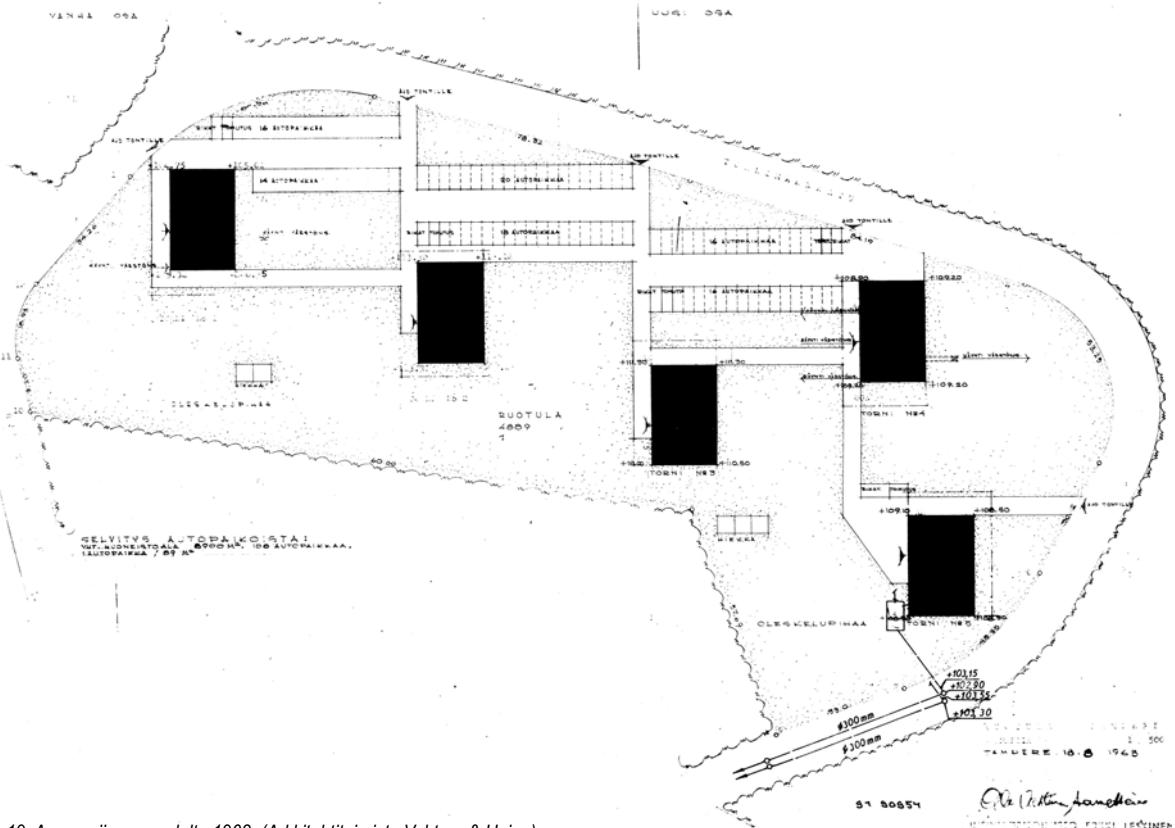
Pitkissä nauhamaisissa julkisivuissa on käytetty rihlattia- ja harjattua betonia jäsentelemään betonipintoja. Nauha-aihe jatkuu parvekkeiden kautta rakennuksen kulmiin asti. Päädyissä on pääosin käytetty harjattua betonia, mikä on maalattu. Ulko-ovet on päällystetty mäntypaneelilla. Sokkeli on maalattua betonia.

Kuva 17. Julkisivupiirros itään vuodelta 1963. (Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino)

Kuva 18. Julkisivupiirros pohjoiseen ja etelään vuodelta 1963. (Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino)

Kuva 19. Asemapiirros vuodelta 1963. (Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino)

Ikkunattomat porraskäytävät sijaitsevat rakennuksen keskiosassa. Kerroskorkeudet ovat maltillisia ja asuntojen pohjaratkaisut ovat tehokkaita, mutta tilavia kuten oli tyypillistä 1960-1970- lukujen aikakausille.

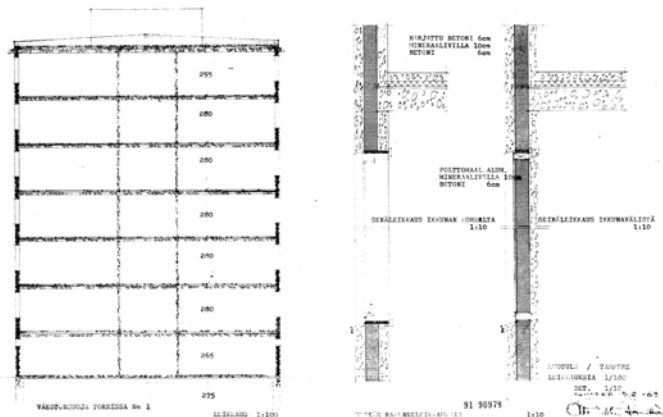
Tampereen kaupungin laatimassa ”Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen” selvityksessä todetaan elementtien käytön olevan vivahteikasta, koska horisontaalivyöhykkeissä on käytetty pystyuritettua pintaa. Ruotulan torneissa on taloittain vaihteleva väritus. Ominaisuus on säilynyt julkisivukorjaukseen 2020 asti, mikä osaltaan vaikutti siihen, että tornit muodostivat yhtenäisen kokonaisuuden.¹

Päätyjulkisivuissa autotallien ovet hallitsevat maantasokerroksen julkisivua. Kuten autotallien ovet myös sokkelit ovat siniset jokaisessa talossa. Sokkelin sininen väri on nostettu pykälän verran korkeammalle päätyjulkisivujen reunoilla ja sokkelin sävy on tummempi kuin autotallien ovien väri.

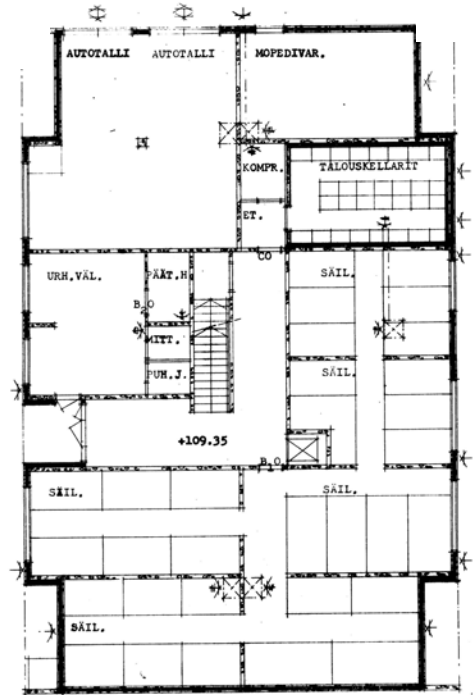
Ulkokuoren elementtien saumat ja ikkunavälien pystyuritus korostavat talojen pistemäisyyttä, toisin kuin pitkien julkisivujen yhtenäiset pitkät vesipellit, maantasokerroksien leveät yläikkunat sekä umpinaiset kaiteet sisäänvedetyissä parvekkeissa korostavat nauhamaisuutta ja luovat vaikutelman lamelliitalosta. Osassa parvekkeista on lasitukset, ranskalaisissa parvekkeissa on valkoinen siro pinnakaide.

Talojen sisäänkäynnit ovat eleettömiä, sisäänvedettyjä ja suhteellisen pimeitä. Pyöräpaikoitus on sijoitettu sisäänvedettyjen parvekkeiden alle syvennyksiin.

Tornien rakennuspiirustukset ovat lähes identtisiä, lukuunottamatta vähäisiä erilaisia vivahteita, kuten taloittain vaihteleva tehosteväritus. Alkuperäisissä pohjapiirustuksissa taloissa 2A ja 8D maantasokerroksessa on autotallit kun taas taloissa 4B, 6C ja 10E on yhteissaunaosastot. Lisäksi talon 2A nauha-aiheet ovat päätyjulkisivuissa polttomaalattua alumiinia toisin kuin muissa taloissa ne ovat maalattua betonia.

Kuva 20. Leikkauspiirros vuodelta 1963. (Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino)

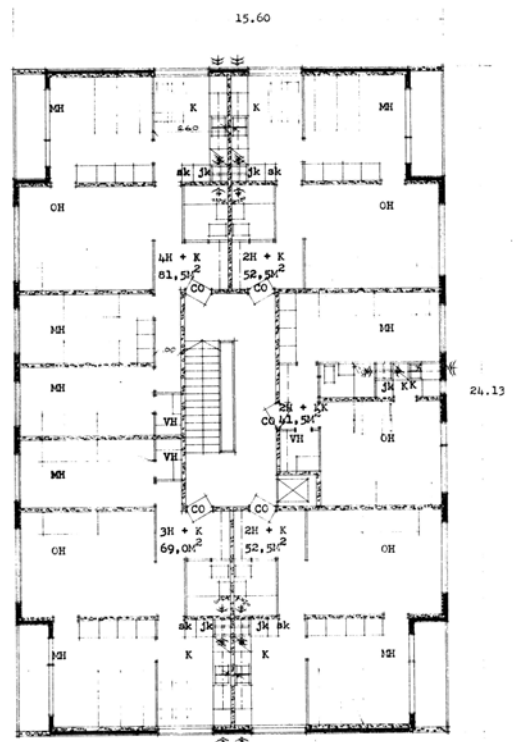

RUOTULA / TAMPERE
TORNI 8 / PÖHJAKERROS 1 / 100

TAMPERE, 10.6. 1963

A. Vahtera & Heino

Kuva 21. Talon 8D maantasokerros vuodelta 1963.
(Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino)

RUOTULA / TAMPERE
TORNI 2,4
1-6. KERROS 1:100

TAMPERE, 15.2.63

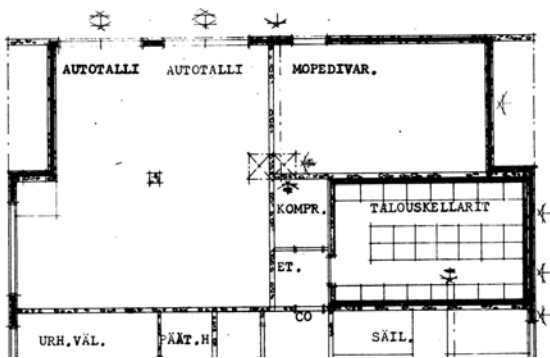
Kuva 22. Talon 8D peruskerros vuodelta 1963.
(Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino)

Taloon 8D on tehty pesutupa ja kuivaushuone osittain autotallin tilalle vuonna 2008. Suunnitelman on Arkkitehdit A3 Oy. Suunnitelmassa päätyjulkisivun toisesta autotallin ovesta on tehty alkuperäistä ovea kapeampi metalliovi, jossa on ikkuna sekä oven yläpuolelle on tehty valkoinen lippa. Kapeampi metallioven sovitus julkisivuun on toteutettu käyttämällä Lecaterm harkkoa pätkässä ulkoseinää. Toteutus vastaa pohjapiirrosta, mutta tarkastellessa leikkauspiirustusta ja valokuvassa näkyvää toteutusta, on niiden välillä huomattavissa eroavaisuuksia.

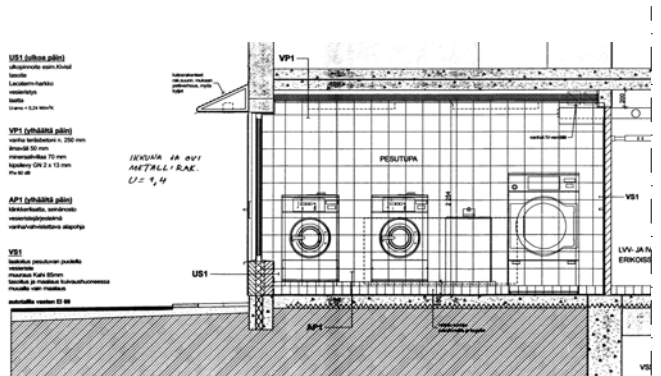
Talot 2A ja 4B ovat rakennettu vuonna 1963 eli vuotta aiemmin kuin muut kokonaisuuden talot. Näissä kahdessa talossa on mahdollisesti kiinteät elementtisaumat ja paikallavaletut välipohjat. On todennäköistä, että kahdessa ensimmäisessä talossa on käytetty sekatekniikkaa ja talot olisivat puolielementtitaloja, kun taas talot 6C, 8D ja 10E ovat jo mahdollisesti täyselementtitaloja. Taloissa on mahdollisesti kokeiltu kahta eri tekniikkaa muroskaudella siirryttäessä puolielementtitekniikasta täyselementtitekniikkaan.

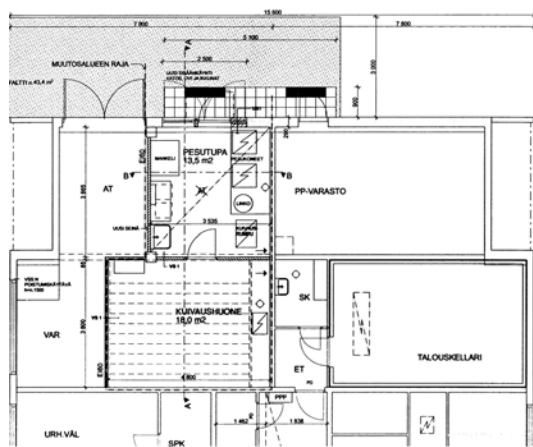
Kuva 25. Tornin 4 (8D) pesulan metalliovi ja valkoinen kattolippa.

Kuva 23. Ote talon 8D maantasokerroksen pohjapiirustuksesta vuodelta 1963. (Arkkitehtitoimisto Vahtra & Heino)

Kuva 26. Ote pesutuvan leikkauspiirrokselta vuodelta 2008. (Arkkitehdit A3 Oy)

Kuva 24. Pohjapiirros pesutuvasta vuodelta 2008. (Arkkitehdit A3 Oy)

Kuva 27. Tori 1 (2A) pohjoisesta kuvattuna 2021.

Kuva 29. Pyöräteline parvekkeiden alla, maantasokerroksen leveät ikkunat sekä leveät vesipellit ikkunoiden alla tornissa 1 (2A).

Kuva 30. Autotallin ovet ja pykällys sokkelissa tornissa 1 (2A).

Kuva 28. Tori 2 (4B) pohjoisesta kuvattuna 2021.

Kuva 31. Sisäänkäyntisyvennys ja uusittu ulko-ovi tornissa 2 (4B).

Kuva 32. Maantasokerroksen leveä ikkuna tornissa 2 (4B).

Kuva 33. Torni 3 (6C) lännestä kuvattuna 2020.

Kuva 36. Ranskalaisen parvekkeen pinnakaiteet tornissa 1 (2A).

Kuva 34 Torni 4 (8D) idästä kuvattuna 2021.

Kuva 37. Torni 4 (8D) pesulan sisäänkäynti on pienen lipan alla. Lippa on linjassa ylemmän kerroksen ikkunan kanssa.

Kuva 35. Torni 5 (10E) lännestä kuvattuna 2021. Julkisivuremontti on käynnissä.

3. Maisemakuva

Tässä inventoinnin osiossa tarkastellaan inventoitavaa korttelia ja korttelissa olevia rakennuksia suhteessa rakennettuun ympäristöön sekä luonnonympäristöön. Rakennettu ympäristö käsittää ympäröivät rakennukset; vanhan asutuksen, uudisrakentamisen sekä tiet. Luonnonympäristö käsittää kasvillisuuden, viheralueet, piha-alueet ja metsät.

3.1 Rakennettu ympäristö

Ruotulan tornit muodostavat tornien länsipuolella sijaitsevan Pokalankadun pientaloalueen kanssa yhtenäisen kokonaisuuden; molemmissa kortteleissa on taloittain vaihteleva väriyty sekä kortteleiden taloista löytyy murrettuja keltaisen, vihreän, roosan ja sinisen sävyjä.

Tornien eteläpuolta Tornimäenkadulla reunustaa neljä puolitoistakerroksista tiiliverhoitua pientaloa. Pientaloalueiden laajat puutarhamaiset piha-alueet yhdistyvät luontevasti alueen muihin viheralueisiin sekä viherkäytäviin.

Tornien itäpuolella sijaitsevat kolme vuonna 1995 rakennettua kerrostaloa. Kerrostalot ovat julkisivuiltaan alkuperäisessä kunnossa. Korkein kerrostaloista on nelikerroksinen, muut ovat kaksikerroksisia.

Ruotulan tornit ovat selkeästi kerrosluvultaan korkeampia kuin muut Ruotulan alueen rakennukset, muiden rakennusten kerroslukujen ollessa yhdestä kerroksesta kolmeen kerrokseen, ruotulan tornit ovat seitsemänkerroksisia. Tornitalot on rakennettu mäen päälle, jolloin korkeusero muihin rakennuksiin korostuu, kuitenkin paikan päällä oltaessa huomaa tornien jäävän korkean puuston suojaan.

Voidaan todeta Ruotulan alueen tonttien yksityisyyden toteutuvan hyvin osittain runsaan kasvillisuuden sekä osittain erillisten autotallien sijoittelun vuoksi. Näköyhteys kadulta pientalojen pihoihin on vähäinen.

Kuva 38. Tornien itäpuolella vuonna 1995 valmistunut kerrostalo.

Kuvat 39 & 40. Pokalankatu 19 rivitalojen väreissä on käytetty hyvin samanlaisia värejä kuin Ruotulan torneissa.

Kuva 41. Pokalankadun rivitaloissa on myös sinistä väriä, kuten Ruotulan tornien sokkeleissa ja autotallien ovissa oli ennen julkisivukorjausta.

Kuva 42. Tornien eteläpuolella Tornimäenkadulla vuonna 1963 valmistunut elementtimakotitalo tiiliverhouksella.

Korttelin kulkuväylät ovat osittain asfalttia ja osittain soraa. Parkkipaikoitukset ovat pääosin sorapintaisia. Pihojen kulkuväylät liittyvät luontevasti ympäröiviin viheralueisiin.

Ruotulan palvelukeskus rakentui alueen keskiöön Jaakonmäenpuiston viereen vuonna 1984. Palvelukeskus on tiiliverhoiltu, kuten Jaakonmäenpuistoa toiselta puolelta reunustavat puolitoistakerroksiset omakotitalot Tornimäenkadulla ovat.

Palvelukeskukselta etelään Laalahdenkadulla sijaitsevat rivitalot jatkavat luontevasti Ruotulan pientaloaluetta. Rivitalot rakentuiivat vuonna 1965. Niissä on havaittavissa samantyyppisiä ominaispiirteitä kuin Pokalankadun ja Silmäkkeenkadun omakotitaloissa: matala kerroskorkeus, erillinen autotalli sekä tehostevärien käyttö: nauha-aiheena asuinrakennuksen, autotallien ovissa ja ulko-ovissa.

Ruotulan lämpökeskus sijaitsee Jaakonmäenkadun toisella puolella, Pokalankadun alussa osoitteessa Pokalankatu 19, lähes Ruotulan torneja vastapäätä mäen alapäässä torneilta katsottuna. Lämpökeskus ei ole enää alkuperäisessä käytössä, koska Ruotula on kaukolämmön piirissä. Lämpökeskuksessa sijaitsee pientaloalueen kaukolämmönvaihdin. Lämpökeskus toimii maamerkinä pohjoisesta tultaessa ja sillä on arkkitehtonista arvoa alueen kulttuurihistoriassa.¹

Kuva 45. Talojen 1 (A2) ja 2 (4B) parkkipaikka.

Kuva 46. Palvelukeskus

Kuva 43. Elementtiomakotitalo ja taustalla lämpökeskus vuonna 1964-1965. (Siirikuvatietopalvelu)

Kuva 47. Rivitalot Laalahdenkadulla.

Kuva 44. Lämpökeskus vuonna 2021.

2018 asemakaavamuutoksen myötä korttelin 4884 tontin 2 liikekeskus purettiin. Alunperin liikekeskuksessa sijaitsi valintamyymälä ja pesula. Myöhemmin rakennukseen tuli ravintola ja liikelahjaryitys.⁵ Lämpökeskuksen vieressä sijainneen liikekeskuksen tilalle on rakentunut BST-arkkitehdit Oy:n suunnittelema uudisrakennus vuosina 2020-2021.

Uudisrakennus on kolmen kaksikerroksisen huoneiston rivitalo. Rakennuksessa on havaittavissa pyrkimys säilyttää Ruotulan alueelle tyypillisiä ominaispiirteitä, kuten elementtirakentaminen, pinnakaiteet, vaalea väri julkisivun päävärinä sekä julkisivu-uritusten pystyjäsentely ja korostuminen, joka on saman tyyppistä kuin Ruotulan tornien päätyjulkisivuissa.

Kuva 48. Uudisrakennus Asunto Oy Tampereen Ruotujaakko rakentui vuosina 2020-2021 liikekeskuksen tilalle. Julkisivu itään Jaakonmäenkadulle.

Kuva 49. As Oy Ruotujaakon julkisivu länteen.

Kuva 50. Voiman myymälä vuonna 1970. (Siiri-valokuvatietopalvelu)

Kuva 51. Ruotulan liikekeskus 1960-luvulla. (Aarre Mattisen valokuvakokoelma / Rakennusliike Mattinen & Niemelä Oy)

Kuva 52. Ruotulan liikekeskus vuonna 2017. Rakennus on purettu uudisrakennuksen tieltä. (BST-Arkkitehdit Oy)

3.2 Luonnonympäristö

Tampereen kaupungin laatimassa ”Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen” selvityksessä todetaan:

”Ruotula on puhdasoppinen esimerkki Otto-livari Meurmanin edustamasta varhaisesta reformistisesta lähiöajattelusta, jota leimasi intiimi perussävy ja luonnonläheisyys.”

Rakentuessaan Ruotulan asuinalue on rajautunut ympäröivään metsikköön, mutta nykyään aluetta rajaavat kapeat metsäkaistaleet. Teiskontien ja tornien väliin jäävät metsäkaistaleet ovat tärkeä näkö- ja melusuoja, eikä Teiskontieltä aiheutava melu juurikaan kantaudu mäen laelle, osittain myös korkeuseron takia.

Rakennusten sijoittelussa on noudateltu maaston muotoja ja väljä rakentaminen antaa alueen vehreän ilmeen korostua. Vehreyttä lisää myös talojen lomiin jäävät luonnonpuustoalueet, joihin aitaamattomat piha-alueet limittyvät. Luonnonpuuston vastakohtana on monilajisia istutuksia. Pientalojen pensasaitarivit antavat alueelle huolitellun ja puistomaisen ilmeen. Voidaan todeta alueen alkuperäisen asemakaavan mukaisten viheralueiden säilyneen hyvin. Puistomainen runsas kasvillisuus on Ruotulan alueen merkittävä ominaispiirre, joka näkyy myös Ruotulan tornien tontilla.

Lampiaiheinen Jaakonmäenpuisto on tornien eteläpuolella sijaitseva hyvin hoidettu leikki- ja virkistytymispuisto Ruotulan alueen keskiössä. Ruotulan alueen ”viherväylä” jatkuu Ruotulan pohjoispuolella sijaitsevaan Kauppi-Niihaman monipuoliseen aluepuistoon asti.

Kuva 53. Talo 2 (4B) verhoutuu puuston taakse.

Kuva 54. Ilmakuva Ruotulan torneista. (Google Maps)

Kuva 55. Kasvillisuus peittää näkymää talolle 1 (2A).

Kuva 56. Vehreä piha-alue, joka limittyy luonnonpuustoalueeseen.

Kuva 57. Kasvillisuus toimii näköesteenä jättepisteelle.

Kuva 58. Lampiaihe Jaakonmäenpuistossa.

Kuva 59. Jaakonmäenpuiston pelikenttä.

Kuva 60. Kulkuväylää Jaakonmäenpuistoon, taustalla leikkikenttä.

4. Julkisivuremontti 2021

Selvityksen kirjoittamisaikana Ruotulan torneihin ollaan toteuttamassa vuoden 2019 lopussa laaditun korjaustyöselostuksen mukaisesti laajat julkisivujen ja parvekerakenteiden korjaustyöt. Kaupunkikuvallisesti merkittävimpiä vaiheita ovat: julkisivujen lisälämmöneristys - verhoava korjaus levyrappauksella, maantasokerroksen verhoaus Gramos-mosaikkibetonilaatoilla ja uusien sisäänkäyntikatosten rakentaminen. Muita muutoksia ovat mm. päätyräystäiden pidentäminen lisälämmöneristuksen myötä, ikkunoiden uusiminen, vedenpoiston uusiminen ja julkisivuun kiinnitettävät muotoonleikatut rst-tekstit.

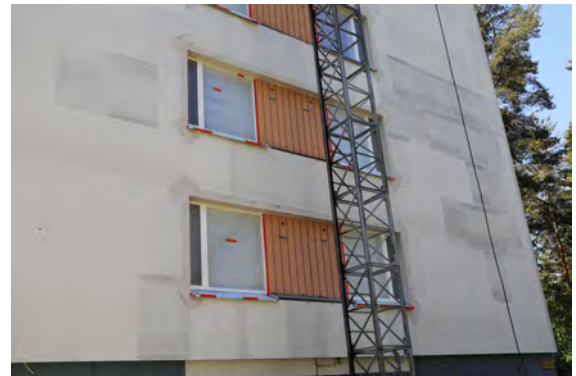
Korttelimitakaavan kaupunkikuvalliset yleispiirteet; pitkien sivujen horisontaalisuus ja päätyjen osin rikottu vertikaalisuus, julkisivulinjaan sisäänvedetyt kulmaparvekkeet ja loiva harjakatto pysyvät ennallaan. Korjaussuunnitelmissa on selkeä pyrkimys säilyttää näitä piirteitä, mikä näkyy mm. lisälämmöneristeen pienessä sisäänvedossa ja värityksessä ikkunoiden nauha-aiheiden kohdalla. Tätä vahvistaa yhtenäinen vesipelti nauha-aiheiden alla.

Lähempää tarkastellen kuitenkin havaitaan, että korjaustöissä myös menetetään rakennusten keskeisiä, rakennusaikaan liittyviä ominaispiirteitä, kuten pitkien sivujen julkisivuihin vivahteikkautta tuonut uritus ja päätyjen harjattu pinta vertikaalijakoineen sekä yksityiskohtia kuten ranskalaisten parvekkeiden pinnakaitteet, jotka vaihtuvat lasikaiteiksi. Pitkien julkisivujen nauhamaisuus katkeaa ikkunan ja parvekkeen välisen nauha-aiheen poistuttua uudessa suunnitelmassa. Pitkien julkisivujen lamellimaisuus vaihtuu korostamaan pistetalomaisuutta. Uuden rappauspinnan vuoksi ulkoseinän ja parvekkeen rajapintaan jää pykällyys, mikä korostaa sisäänvedetyn parvekkeen syvennystä rikkoen julkisivun yhtenäisen kappalemaisen ilmeen omiksi erillisiksi osikseen. Uudessa ulkovärisuunnitelmassa myös parvekkeiden taustaseinien värit muuttuvat huomattavasti tummemmiksi.

Päätyjulkisivujen ulkokuorielementtien uritukset poistuvat uuden rappauspinnan myötä. Lisäksi alkuperäiset sinisen sävyt muutetaan; sininen väri sokkeleissa korvataan harmaalla Gramos-laamalla, autotallien ovet kavennetaan sekä väri muuttuu sinisestä tummanharmaaksi, maantasokerrosten siniset ikkunakarmit ja vesipellit vaihdetaan tummanharmaiksi sekä tornin 2 (4B) siniset nauha-aiheet vaihtuvat keltaisen sävyiksi.

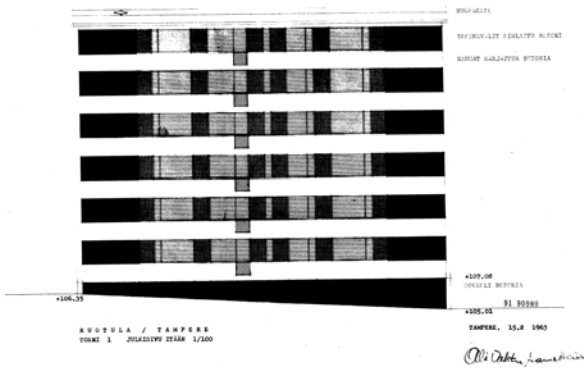
Kuva 61. Tornin 5 (10E) julkisivun korjaustyö on käynnissä.

Kuva 62. Tornin 5 (10E) julkisivun päätyä.

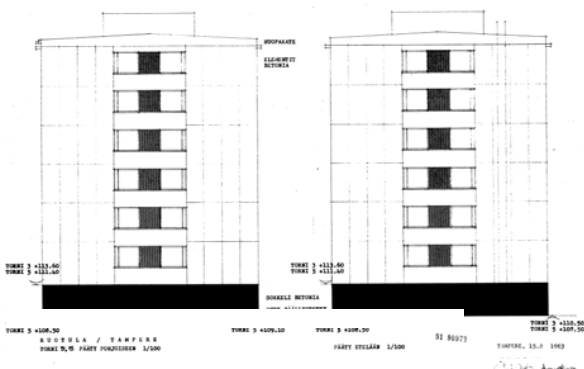
Kuva 63. Tornin 5 (10E) julkisivua korjaustyön aikana idästä.

Kuva 64. Tornin 1 (2A) julkisivuviivirros itään vuodelta 1963. (Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino)

Kuva 67. Tornin 1 (2A) uusi julkisivuviivirros itään vuodelta 2019. (A-Insinöörit Suunnittelu Oy)

Kuva 65. Tornin 3 & 5 (6C & 8D) päätyjulkisivuviivirrokset pohjoiseen ja etelään vuodelta 1963. (Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino)

Kuva 68. Tornin 1 (2A) uudet päätyjulkisivuviivirrokset pohjoiseen ja etelään vuodelta 2019. (A-Insinöörit Suunnittelu Oy)

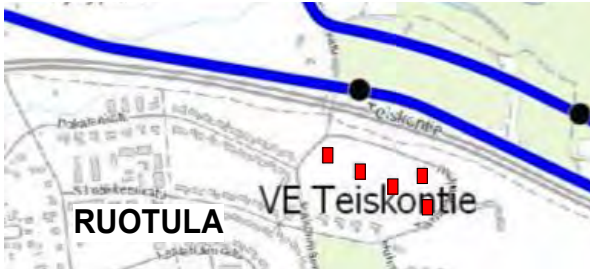
Kuva 66. Tomi 5 (10E) ennen julkisivukorjausta vuonna 2019. (Google Maps)

Kuva 69. Tornin 5 (10E) lähes valmis julkisivukorjaus vuonna 2021. Sokkelista puuttuu uusi hammaa laatoitus.

5. Yhteenveto - Ominaispiirteet, säilyneisyys ja arvot

Ruotulan asuinalue edustaa metsäkaupungin vapaata korttelirakennetta Tampereella. Alueen kulttuurihistoria ilmentää teollisuuskaupungin suunnitelmallista laajentumista, rakentamis- ja asumisaikansa arvoja sekä on selkeästi rajautuva, yhtenäinen kokonaisuus. Alueella on havaittavissa muutospainetta ratikan rakentuessa pohjoisessa sijaitsevalle Teiskontielle, mikä on pääkulkuväylä Ruotulan alueen kokoavalle runkokadulle Jaakonmäenkadulle.

Kuva 70. Ratikan mahdollinen pysäkki Teiskontieellä tornien vieressä. Tornit merkitty punaisella. (Tampereen raitiotien seudullinen yleissuunnitelma 2020)

Ominaispiirteet

Ruotulan tornien ominaispiirteitä ovat nauhaikkunat ja yleinen horisontaalisuus, päädyissä seinäpinnan toissijainen vertikaalijäsentely, betonipintojen jäsentely urituksin ja pintatekstuuri (rihlattu, harjattu), loiva harjakatto, ranskalaisen parvekkeen sirorakenteinen pinnakaide, tietyt tehostevärit (sijainti sokkelissa ja ikkunanauhassa) ja nauha-aiheen jatkuminen parvekkeiden kautta kulmiin asti.

Arkkitehtoniset ja rakennusperinnön arvot

Mainitut rakennusten arkkitehtoniset ominaispiirteet toistuvat vain vähäisin variaatioin, vaikka toteutustekniikkaa kehitettiin tornikokonaisuuden edetessä ja piirteet ovat enemmän aikakaudelle kuin vain alueelle ominaisia. Yksittäisen rakennuksen piirteiden osalta onkin vaikea löytää erityistä esikuvaa, mikä liittyy aikakaudelle ominaiseen rationaalisuuden pyrkimykseen, jonka myötä haettiin sellaisia uusia toteutustapoja, joita voitiin toteuttaa järjestelmällisesti useissa hankkeissa. Ruotulan tornit ovat erityisesti esimerkki Suomen elementtirakentamisen varhaisimmasta vaiheesta. Julkisivukorjauksen myötä kohteen yksityiskohtien rakennusperintöarvot jäävät pääosin piiloon ja nähtävälle jää enää aluekokonaisuuden arvot.

Kuva 71. Ilmakuva Ruotulan torneista. (Google Maps)

Historialliset arvot

Aluekokonaisuuden esikuvina voidaan nähdä vuonna 1960 asemakaavoitettu Helsingin Pihlajamäki sekä Espoon Tapiolassa pääosin 1956-61 toteutettu läntinen ja 1961-62 rakennettu pohjoinen lähiö. Tapiola rakennettiin tietoisesti esikuvaksi koko maan tulevalle asuntopoliittiselle kehitykselle, perustanaan luonnonläheisen asumisen ihanne. Esikuvien tapaan pistetalot ovat yhtenä Ruotulan suuremman kokonaisuuden talotyyppinä sijoitettu maaston ylimpään kohtaan. Aiemman voimakkaammin maastonmuotoja mukailevan orgaanisen sijoittelun sijaan oli yleistynyt suorakulmainen sijoittelu, jossa jokainen massa on samansuuntainen, vakioetäisyyksin. Kehitys on osa siirtymää 50-luvun yksilöllisemmästä ilmaisusta kohti rationaalisuuteen ja loogisuuteen pyrkivää 60-luvun järjestelmäajattelua. Tässä taustalla on objektiivisuuden ja kansalaisten tasa-arvoisen kohtelun ihanteet sekä tehokkuus, jonka avulla pyrittiin tarjoamaan kaikille saavutettava asumisen peruslaatu. Rakennusten ulkoisen ilmeen muuttumisesta huolimatta alueella on nähtävissä toteutusaikanaan kytkeytyviä historiallisia arvoja, joista aluetta kehittäessä on hyvä olla tietoinen. Historiallisten arvojen luettavuus ympäristöstä edellyttää, että mahdollinen uudisrakentaminen erottuu 60-luvun ajallisesta kerrostumasta.

Ympäristöarvot

Jo ennen nopean kaupungistumisen vaiheen käynnistymistä olivat luonnonläheisyyden arvot nousseet keskiöön kaupunkisuunnittelussa. Ruotulan tornien korttelin suunnittelussa ihanne "kaupungit puistoihin" näkyy vahvasti, eikä korttelin viherrakenne ole vain puutarhakaupungin puistomaista kasvillisuutta vaan aidosti metsäistä lähiluontoa. Nämä luonnonläheisyyden arvot ovat säilyneet varsin hyvin. Niiden säilyminen varmistetaan parhaiten huomioimalla mahdollisissa tulevilla hankkeissa kasvillisuuden kartoittamisen tuomat tiedot.

Arvojen säilyminen

Alueella mahdollisesti tehtävissä muutoksissa olisi suotavaa luoda jatkuvuutta tietoisena paikan historiasta sekä Ruotulan tornien alkuperäisestä arkkitehtuurista, jonka arvoja ja piirteitä julkisivukorjauksessa osin menetetään. Jatkuvuuden vuoksi olisi perusteltua harkita näiden arvojen tulkittamista nykyaikaisella tavalla niin, että lopputuloksessa korttelin ajalliset kerrostumat erottuvat toisistaan, mutta samalla kertovat paikan historiasta toisiaan täydentäen.

Lähteet

Sähköiset lähteet

Tampereen Kaupunki

Tampereen keskustan ulkopuolisten
1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen. Pöyry Environment Oy. 2010.
<https://www.tampere.fi/liitteet/t5odo289cnlahioidenarvottaminen.pdf>

Asemakaavamuutoksen selostus. 12.4.2018, tark. 21.1.2019. Ruotula, Jaakonmäenkatu 6
Asemakaava nro 8673. Diaarinumero: TRE: 800/10.02.01/2017

Ruotulan korttelikortit.pdf. 2010. Tampereen kaupunki. Kaupunkiympäristön kehittäminen, Maankäytönsuunnittelu.

Asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelma
https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8835/oas/8835_o_a_s_20210527.pdf

Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016. 2016, s. 204-205. Tampere: Pirkanmaan liitto, 2016.

Pirkanmaan maakuntamuseo, Vapriikki Siiri-tietopalvelu. Kulttuuriympäristö. Rakennetun ympäristön kohde Ruotulanrivi -
Jaakonmäenkatu 8.

Ruotulan liikekampus. Rakennushistoriallinen inventointi 14.12.2017. BST-Arkkitehdit Oy.

Manner, M. 2010. Teollisuuskouluista teollisuusneivoksiksi. Rakennusmestarikunta Tampereella 1885-1960. Historian pro gradu-
tutkielma. Tampereen yliopisto.

Painetut lähteet

Kaila, P. 1997. Talotohori. Rakentajan pikkujättiläinen. Porvoo: WSOY.

Leskinen, M. & Jaakkola, J. 1998.

Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998, Tampereen kaupungin ympäristötoimi kaavoitusyksikkö julkaisuja 2/98. Tampere:
Tammer-Paino Oy.

Suullinen tiedonanto

Korhonen, J. Hallituksen puheenjohtaja. Haastateltu 15.10.2021. Tampere.

Kirjallinen tiedonanto

Suojanlehto, J. Hallituksen puheenjohtaja. Kirjallinen tiedonanto. 15.10.2021. Tampere.

Setälä, P. Isännöisijä. Kirjallinen tiedonanto. 26.10.2021. Tampere.

Lähdeviitteet

1 TKL, Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen

2 RAKU, Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016

3 Talotohori. Rakentajan pikkujättiläinen

4 TKA, Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998

5 Ruotulan liikekampus. Rakennushistoriallinen inventointi

6 Setälä, P. Kirjallinen tiedonanto

Kuvalähteet, kartat, piirustukset

Arkkitehtitoimisto Helamaa & Heiskanen Oy

Tampereen Kaupunginarkisto

Aarre Mattisen valokuvakokoelma

Rakennusliike Mattinen & Niemelä Oy

Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino

Tampereen museot, Siiri-kuvatietopalvelu

1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen

TAPSA sähköinen asiointipalvelu, Tampere.fi

Ruotula korttelikortit.pdf

Oskari- Karttapalvelu, Kartat.tampere.fi

Rakennushistoriallinen inventointi BST-Arkkitehdit Oy